

V I Lenin

Revolutionär äventyrlighet

I

Vi lever i stormiga tider, då Rysslands historia går framåt med sjumilasteg och varje år ibland betyder mer än årtionden av fredliga perioder. Resultaten av det halvsekel som förflutit efter reformen sammanfattas, hörnstenarna läggs för de sociala och politiska byggnader, som för lång tid kommer att bestämma hela landets öde. Den revolutionära rörelsen fortsätter att växa förbluffande snabbt, och "våra riktningar" blommar (och vissnar) ovanligt snabbt. Riktningar, som är fast rotade i klasstrukturen i ett så snabbt expanderande kapitalistiskt land som Ryssland, finner nästan genast "sin rätta plats" och sin väg till de med dem besläktade klasserna. Ett exempel är den utveckling hr Struve genomgått. För endast halvannat år sedan föreslog de revolutionära arbetarna att man skulle "slita masken" av honom som marxist, och redan nu har han själv trätt fram utan mask som ledare för (eller tjänare åt?) de liberala godsägarna, som bröstar sig över sin jordnärhet och sitt nyktra omdöme. De riktningar däremot, som endast uttrycker den traditionella instabiliteten i åsikterna hos de mellanliggande och obestämda skikten inom intelligentsian, söker i stället för att närma sig bestämda klasser att komma med deklamationer, som blir allt mer larmande ju starkare händelserna dånar. "Larma, broder, larma" – detta är parollen för många revolutionärt sinnade individer, som ryckts med av händelsernas virvel men saknar både teoretiska och sociala grundvalar.

Till dessa "larmande" riktningar hör också "socialistrevolutionärerna", vilkas fysionomi avtecknar sig allt tydligare och tydligare. Det är redan hög tid för proletariatet att uppmärksamt beskåda denna fysionomi och bilda sig en noggrann uppfattning om den verkliga naturen hos dessa människor, som allt ivrigare söker proletariatets vänskap ju mer de känner att de inte kan existera som särskild riktning utan nära förbindelser med den verkligt revolutionära klassen i samhället.

Tre omständigheter har framför allt bidragit till att klargöra socialistrevolutionärernas verkliga fysionomi. Det är för det första splittringen mellan den revolutionära socialdemokratin och opportunisten, som sticker upp huvudet i sken av att utöva "kritik mot marxismen". Det är för det andra det av Balmasjev föröfvade mordet på Sipjagin och vissa revolutionärers nya känslomsvängning till förmån för terror. Det är för det tredje och huvudsakligen den senaste rörelsen bland bönderna, vilken har tvingat sådana personer, som är vana att sitta mellan två stolar och inte har något program, att *post factum** framträda med något som åtminstone liknar ett program. Vi skall undersöka dessa tre omständigheter, med den reservationen att det i en tidningsartikel endast är möjligt att kort ange huvudpunkterna i argumentationen och att vi troligen måste återkomma till en utförligare framställning av den i en tidskriftsartikel eller broschyr.

Det var först i nr 2 av Vestnik Russkoj Revoljutsii som socialistrevolutionärerna hade samlat sig till ett teoretiskt principuttalande. Det skede i en osignerad redaktionell artikel, rubricerad "Den internationella utvecklingen och socialismens kris". Vi rekommenderar på det varmaste denna artikel till alla, som vill bilda sig en klar uppfattning om ytterlig teoretisk principlöshet och vacklan (och om konsten att dölja detta bakom ett ordsvall). Hela innehållet i denna högst anmärkningsvärda artikel kan uttryckas i några få ord. Socialismen har blivit en världsmakt, socialismen (= marxismen) håller nu på att splittras till följd av kriget mellan revolutionärerna ("de ortodoxa") och opportunisterna ("kritikerna"). Vi, socialistrevolutionärerna, har "naturligtvis" aldrig sympatiserat med opportunisten, men vi är överförtjusta över "kritiken", som

* I efterhand – Red

har befriat oss från en dogm; vi arbetar också på att revidera denna dogm, och även om vi ännu inte visat upp det minsta spår av kritik (utom borgerligt opportunistisk), även om vi ännu inte reviderat något alls, så är det just denna vår frihet från teori som bör räknas oss tillgodo som en synnerlig merit. Det måste desto mer räknas oss tillgodo som merit, emedan vi såsom från teori fria människor med brinnande iver går in för allmän enighet och häftigt fördömer alla teoretiska dispyter om principer. ”En seriös revolutionär organisation skulle”, försäkrar oss Vestnik Russkoj Revoljutsii (nr 2, s 127) gravallvarligt, ”avstå från att lösa tvistefrågor i den sociala teorin, vilka ständigt leder till söndring, vilket naturligtvis inte får hindra andra teoretiker att söka sina lösningar” – eller mera rakt på sak: må författaren sköta skrivandet och läsaren sköta läsandet, så skall vi, så länge de andra tvistar, glädja oss över den tomma plats som blivit ledig.

Det finns givetvis ingen anledning att gå in på en seriös analys av denna teori om att man skall vika av från socialismen (enbart för tvisternas skull). Enligt vår uppfattning förpliktar just socialismens kris varje någotsånär seriös socialist att i högre grad uppmärksamma teorin, att beslutsammare inta en strikt bestämd ståndpunkt, att skarpare avgränsa sig från vacklande och opålitliga element. Men enligt socialistrevolutionärerna förhåller det sig så, att eftersom det förekommer splittring och oreda ”även hos tyskarna” är det guds vilja att vi ryssar skall vara stolta över att vi själva inte vet vart vi irrar iväg. Enligt vår mening berövar frånvaro av teori en revolutionär riktning rätten att existera och dömer den oundvikligen, förr eller senare, till politiskt sammanbrott. Men enligt socialistrevolutionärernas mening är frånvaro av teori en alldeles utmärkt sak, som är särskilt lämplig ”för enhet”. Som synes kan vi inte nå en överenskommelse med dem, ty det är ett faktum att vi talar olika språk. Det finns bara ett hopp: kanske de kan fås att ta reson genom hr Struve, som också (fast med större allvar) talar om att eliminera dogmen och om att det är ”vår” sak (liksom en sak för all bourgeoisie, som vänder sig till proletariatet) att inte söndra utan ena. Kommer inte socialistrevolutionärerna en gång att inse, med hr Struves hjälp, vad som är den *verkliga betydelsen* i deras ståndpunkt om befrielse från socialismen i syfte att åstadkomma enhet och om enhet med anledning av befrielse från socialismen?

Låt oss gå över till den andra punkten, till frågan om terrorn.

Socialistrevolutionärerna gör sitt yttersta för att försvara terrorn, vars olämplighet så klart bevisats av den ryska revolutionära rörelsens erfarenheter, och förklarar att de erkänner terror endast i förening med arbete bland massorna och att därför de argument, varmed de ryska socialdemokraterna vederlagt (och för lång tid vederlagt) att denna kampmetod är ändamålsenlig, inte gäller dem. Här upprepas en historia, som är mycket lik deras inställning till ”kritiken”. Vi är inte opportunist, skriker socialistrevolutionärerna, och lägger samtidigt dogmen om den proletära socialismen till handlingarna, enbart och uteslutande på grundval av en opportunistisk kritik. Vi upprepar inte terroristernas fel, vi avstår inte från arbete bland massorna, försäkrar socialistrevolutionärerna, men samtidigt rekommenderar de på det varmaste partiet sådana handlingar som det av Balmasjev föröfvade mordet på Sipjagin, fastän var och en utmärkt väl vet och ser, att denna handling inte hade någon förbindelse med massorna och inte kunde ha det på grund av det sätt varpå den begicks, att de personer som begick denna handling varken räknade med eller hoppades på någon bestämd aktion eller stöd från massornas sida. I sin naivitet märker inte socialistrevolutionärerna, att deras benägenhet för terror orsaksmässigt på det mest intima sätt hänger samman med det faktum, att de från första början stått och alltjämt står vid sidan av arbetarrörelsen utan att ens söka bli ett parti för den revolutionära klassen, som bedriver sin klasskamp. Ivriga bedyranden föranleder en mycket ofta att vara på sin vakt och att misstänka att det som behöver starkt kryddas inte är riktigt. Och jag kommer ofta att tänka på orden ”hur orkar man svära vid gud på allt?”, när jag läser socialistrevolutionärernas försäkringar: genom terrorn skjuter vi inte undan arbetet bland massorna.

De som försäkrar detta är just samma människor, som redan avlägsnat sig från den socialdemokratiska arbetarrörelsen, vilken verkligen reser massorna, och som fortsätter att avlägsna sig från den samtidigt som de klamrar sig fast vid brottstycken av vilken teori som helst.

Det av "socialistrevolutionärernas parti" den 3 april 1902 utgivna flygbladet kan tjäna som en utmärkt illustration till det sagda. Det är den mest levande källa, närstående de direkta ledarna, den mest autentiska källa. "Presentationen av frågan om terroristisk kamp" i detta flygblad "sammanfaller helt" också "med partiets uppfattning" enligt *Revoljutsionnaja Rossijas* värdefulla vittnesbörd (nr 7, s 24).*

Flygbladet av den 3 april följer med anmärkningsvärd trohet schablonen i terroristernas "senaste" argumentation. Det mest iögonenfallande är orden "vi uppmanar till terror inte i stället för arbete bland massorna utan just för detta arbete och samtidigt med det". De är iögonenfallande just därför att de är satta med en stil som är tre gånger så stor som den övriga texten (vilket naturligtvis upprepas också av *Revoljutsionnaja Rossija*). Så enkelt allt i själva verket är! Man behöver bara sätta "inte i stället för, utan tillsammans med" i fetstil – och alla argument från socialdemokraterna, alla lärdomar från historien faller genast bort. Men om man gör sig besväret att läsa hela flygbladet, så skall man få se att de fetstilta bedyrandena missbrukar massornas namn. Den dag, "då det arbetande folket kommer att träda ut ur mörkret" och "genom en mäktig folkvåg slå järnportarna i stycken", kommer "tyvärr! [det står bokstavligen så: tyvärr!] ännu inte så snart och det är förfärligt att tänka på hur många offren då blir!". Ger inte dessa ord – "tyvärr ännu inte snart" – uttryck åt en fullständig oförståelse för massrörelsen och misstro mot den? Har inte detta argument avsiktligt tänkts ut för att förlöjliga det faktum, att det arbetande folket redan håller på att resa sig? Och slutligen: även om detta uttröskade argument vore lika välgrundat som det i verkligheten är absurt, så skulle av det särskilt påtagligt framgå, att terror är oduglig, ty alla bomber är maktlösa, uppenbart maktlösa utan det arbetande folket.

Lyssna till vad som följer: "Varje terroristiskt slag berövar så att säga självhärskardömet en del av dess kraft och för över [!] all denna kraft [!] på frihetskämparnas sida." "Och om terrorn genomförs systematiskt [!], så är det uppenbart att vår vågskål till slut kommer att väga tyngst." Ja, ja för var och en är det uppenbart, att vi här har att göra med terrorismens största fördom i dess grövsta form: ett politiskt mord "för över kraft" av sig självt! Här har ni å ena sidan teorin om överförande av kraft och å den andra – "inte i stället för, utan tillsammans med ...". Hur orkar man svära vid gud på allt?

Men det är bara början. Huvudsaken kommer sedan. "Mot vem skall slaget rikta sig?" frågar socialistrevolutionärernas parti och svarar: mot ministrarna men inte mot tsaren, ty "tsaren kommer inte att låta det hela gå till ytterligheter" (! hur har de fått veta det??) och dessutom "är det lättare" (så står det bokstavligen!): "Ingen minister kan förskansa sig i ett palats som i en fästning." Och denna argumentation avslutas med följande resonemang, som förtjänar att förevisas som skolexempel på socialistrevolutionärernas "teori". "Mot hopen har självhärskardömet soldater, mot de revolutionära organisationerna den hemliga och den uniformerade polisen, men vad kommer att rädda det [vad avses med det? självhärskardömet? författaren har utan att själv märka det identifierat självhärskardömet med den minister som

* Visserligen utför *Revoljutsionnaja Rossija* något slags ekvilibristik också beträffande denna punkt. Å ena sidan "sammanfaller helt", å andra sidan en anspelning på "överdrifter". Å ena sidan förklarar *Revoljutsionnaja Rossija*, att detta flygblad bara kommer från "en grupp" bland socialistrevolutionärerna. Å andra sidan är det ett faktum, att flygbladet har underskriften "Utgivet av socialistrevolutionärernas parti" och dessutom har samma motto som *Revoljutsionnaja Rossija* ("Genom kamp når du din rätt"). Vi förstår, att det är obehagligt för *Revoljutsionnaja Rossija* att beröra denna kinkiga punkt, men vi anser, att det är helt otillständigt att leka kurragömma i sådana fall. Ekonomismens existens var också obehaglig för den revolutionära socialdemokratin, men den avslöjade öppet ekonomismen och gjorde aldrig det minsta försök att vilseleda någon.

det är lättast att slå till mot!] undan enskilda individer eller små cirklar, som oavbrutet, utan att ens känna varandra [!!] förbereder sig till angrepp och går till angrepp? Ingen makt kommer att hjälpa mot oåtkomlighet. Vår uppgift är alltså klar: att avlägsna var och en av självhärskardömets brutala våldsmän genom det enda medel, som självhärskardömet kvarlämnat [!] åt oss – genom döden.” Vilka pappersmängder socialistrevolutionärerna än må fylla med försäkringar om att de genom sin predikan för terror inte eftersätter, inte desorganiserar arbetet bland massorna, så kommer det inte att lyckas dem att genom sitt ordsvall vederlägga det faktum, att den moderne terroristens verkliga mentalitet riktigt återges av det citerade flygbladet. Teorin om överförande av kraft kompletteras på ett naturligt sätt av teorin om oåtkomlighet, en teori som definitivt inte bara ställer all tidigare erfarenhet utan också allt sunt förnuft rakt på huvudet. Att ”hopen” är revolutionens enda ”hopp”, att endast en revolutionär organisation, som leder denna hop (i handling och inte i ord), kan kämpa mot polisen – det är ABC. Det är skamligt att behöva bevisa det. Och endast personer, som har glömt allt och inte lärt sig ett dugg, har kunnat dra den ”motsatta” slutsatsen och hemfalla åt den fabulösa, flagranta absurditeten, att självhärskardömet kan ”räddas” av soldater undan hopen och av polisen undan revolutionära organisationer, men att *det inte finns någon räddning* undan enskilda individer, som ställer till med jakt på ministrar!!

Detta fabulösa resonemang som, därom är vi övertygade, är förutbestämt att bli beryktat, är ingalunda helt sonika ett kuriosum. Nej, det är lärorikt, därför att det djärvt leder in i det absurda och därigenom avslöjar terroristernas huvudfel, som de har gemensamt med ekonomisterna (kanske skall man redan säga: med de tidigare representanterna för den avsomnade ekonomismen?) Detta fel består, som vi redan många gånger påpekat, i *oförståelse* för vår rörelses största brist. På grund av rörelsens ovanligt snabba tillväxt har ledarna blivit efter massorna, de revolutionära organisationerna har inte visat sig vuxna proletariats revolutionära aktivitet, visat sig ur stånd att gå i spetsen och leda massorna. Att en sådan diskrepans finns kan inte ifrågasättas av någon samvetsgrann person, som känner till rörelsen det minsta. Och eftersom det förhåller sig på detta sätt, så är det uppenbart, att dagens terrorister är verkliga ekonomister på avigan och hamnar i en lika oförnuftig men motsatt ytterlighet. Att i en tid, då revolutionärerna saknar krafter och medel att leda massan som redan reser sig, uppmana till sådan terror, som består i att enskilda individer och för varandra okända cirklar organiserar attentat mot ministrar – det innebär att *därigenom* inte bara avbryta arbetet bland massorna utan också att direkt desorganisera det. Vi revolutionärer ”är vana vid att blygt kura oss samman i en grupp”, läser vi i flygbladet av den 3 april, ”och även [obs] den nya, djärva anda, som försports under de senaste två tre åren, har hittills skapat ett större uppsving i hopens än i individernas stämningar”. Dessa ord uttrycker oavsiktligt mycket som är sant. Och just denna sanning är ett förkrossande slag mot terrorismens predikanter. Av denna sanning drar varje tänkande socialist slutsatsen, att man måste agera mer energiskt, djärvare och mer organiserat genom hopen. Men socialistrevolutionärerna drar slutsatsen: ”Skjut, oåtkomliga individ, ty det är tyvärr ännu långt kvar till hopen och dessutom finns det soldater mot hopen.” Det är höjden av oförnuft, mina herrar!

I flygbladet saknas inte heller teorin om att terrorn verkar stimulerande. ”Varje gång en hjälte engagerar sig i tvekamp väcker detta en anda av kamp och mod hos oss alla”, säger man till oss. Men vi vet från tidigare och ser för närvarande, att endast nya former för massrörelsen eller nya masskikts uppvaknande till självständig kamp verkligen väcker en anda av kamp och mod *hos alla*. Enskild kamp däremot framkallar, försåvitt den förblir *enskild kamp* av personer som Balmasjev, omedelbart endast en snabbt övergående sensation och leder omedelbart rentav till apati och passiv väntan på nästa *enskilda kamp*. Man försäkrar oss vidare, att ”varje terrorblixtn lyser upp förnuftet”, vilket vi tyvärr inte lagt märke till hos socialistrevolutionärernas terrorpredikande parti. Man dukar för oss upp teorin om det stora och det lilla arbetet: ”Må den som har större styrka, mer möjligheter och beslutsamhet inte nöja sig med det lilla

[!] arbetet; må han söka efter och ägna sig åt en stor sak – propagandan för terror bland massorna [!], förberedandet av invecklade [teorin om oåtkomlighet är redan bortglömd] terroristiska aktioner.” Så förbluffande klokt detta är, inte sant: att offra en revolutionärs liv för en hämnadeakt mot skurken Sipjagin och för att han skall ersättas av skurken Pleve – det är ett stort arbete. Men att *exempelvis* förbereda massorna till en väpnad demonstration – det är ett litet arbete. Och just detta klargör Revoljutsionnaja Rossija i nr 8, då den förklarar, att ”det är lätt att skriva och tala” om väpnade demonstrationer ”såsom något som tillhör en obestämd och avlägsen framtid”, ”men allt detta prat har hittills bara varit av teoretisk natur”. Hur väl känner vi inte till detta språk hos personer, som inte hämmas av fasta socialistiska åsikter, från belastande erfarenheter av all slags folkliga rörelser! De förväxlar omedelbart gripbara och sensationella resultat med en praktisk inställning. Kravet på att man orubbligt skall inta en klasståndpunkt och skydda rörelsens masskaraktär är för dem ett ”vagt” ”teoretiserande”. I deras ögon innebär bestämdhet att man slaviskt följer varje omsvängning i sinnesstämningen och ... och att man på grund härav ofrånkomligen står hjälplös vid varje omsvängning. Demonstrationer börjar – och från sådana människor flödar blodtörstiga fraser, prat om att slutet nu börjat. Demonstrationer upphör – de låter händerna sjunka och innan de hunnit slita ut stövlarna börjar de gasta: ”Folket kommer tyvärr ännu inte så snart ...” En ny nedrighet från tsarens våldsverkare – och de kräver att man skall visa dem ett ”bestämt” medel, som kan bli ett uttömmande svar just på detta våld, ett medel som ger ett omedelbart ”överförande av kraft”, och stolt lovar de detta överförande! Sådana människor begriper inte, att redan detta löfte om ”överförande” av kraft är politisk äventyrlighet och att deras äventyrlighet beror på deras principlöshet.

Socialdemokratin kommer alltid att varna för äventyrlighet och att skoningslöst avslöja illusioner, som ofrånkomligen slutar med fullständig besvikelse. Vi måste komma ihåg, att ett revolutionärt parti förtjänar sitt namn först då det *i handling* leder den revolutionära klassens rörelse. Vi måste komma ihåg, att varje folklig rörelse antar oändligt skiftande former, ständigt utvecklar nya former, förkastar gamla och skapar modifikationer eller nya kombinationer av gamla och nya former. Och det är vår plikt att aktivt delta i denna utveckling av kampmetoder och kampmedel. När studentrörelsen skärptes, började vi uppmana arbetarna att hjälpa studenterna (Iskra nr 2) utan att åta oss att förutsäga demonstrationsformerna, utan att lova att de skulle resultera i ett omedelbart överförande av kraft, upplysning av förnuftet eller speciell oåtkomlighet. När demonstrationerna hade konsoliderats, började vi framföra uppmaningar om att organisera dem, om att beväpna massorna och ställde uppgiften att förbereda ett folkligt uppror. Utan att på minsta sätt förneka våld och terror i princip fordrade vi arbete på att utbilda sådana våldsformer, som skulle vara beräknade för massornas omedelbara deltagande och som skulle säkerställa detta deltagande. Vi blundar inte för hur svår denna uppgift är, men vi kommer att fast och enträget arbeta med den utan att låta oss förvirras av invändningar om att detta tillhör ”en obestämd och avlägsen framtid”. Ja, mina herrar, vi är också anhängare av framtida former för rörelsen och inte enbart av tidigare. Vi föredrar ett långt och svårt arbete på det som har en framtid framför en ”lätt” upprepning av det som redan utdömts av det förgångna. Vi kommer alltid att avslöja personer, som tar krig mot dogmens schabloner i sin mun, men i handling inte har något annat att komma med än schablonerna i de murkna och skadliga teorierna om överförande av kraft, skillnaden mellan stort och litet arbete och naturligtvis teorin om tvekampen och duellen. ”Liksom en gång i tiden i folkens strider dessa avgjordes genom tvekamp mellan folkens ledare, så kommer också terroristerna i tvekamp med självhärskardömet att erövra frihet åt Ryssland”, slutar flygbladet av den 3 april. *Sådana* fraser behöver man bara trycka av för att vederlägga dem.

Den som verkligen utför sitt revolutionära arbete i förbindelse med proletarietets klasskamp vet, ser och förnimmar mycket väl vilken massa av omedelbara och direkta krav från proletariet (och från folkskikt som kan stödja det) som inte tillgodoses. Han vet, att det arbetande

folket på en mängd platser, i hela väldiga områden bokstavligt ivrigt längtar efter strid men att dess energi går förlorad av brist på litteratur och ledare, på grund av att de revolutionära organisationerna saknar krafter och medel. Och vi rör oss – vi ser att det är så – i samma gamla cirkel, vilken såsom ett ont öde hämmat den ryska revolutionen så länge. Å ena sidan går den revolutionära energin hos den otillräckligt upplysta och oorganiserade massan förlorad. Å andra sidan förfelar skotten från ”de oåtkomliga individer”, som håller på att förlora tron på möjligheten att gå i led och att arbeta hand i hand med massan, också sin verkan.

Men saken kan fortfarande rättas till, kamrater! Det är snarare ett sällsynt undantag än en regel att man tappar tron på det verkliga arbetet. Det är bara en flyktig stämning att man lockas av terror. Må socialdemokraterna sluta sina led fastare samman, och vi kommer att sluta samman revolutionärernas kamporganisation och det ryska proletariats massheroism till en enda helhet!

I nästa artikel skall vi granska socialistrevolutionärernas agrarprogram.

II

Socialistrevolutionärernas inställning till bonderörelsen är särskilt intressant. Det är just i agrarfrågan som representanterna för den gamla ryska socialismen, deras liberal-narodistiska efterföljare och de i Ryssland talrika anhängarna av den opportunistiska kritiken, vilka högröstat försäkrar att ”kritiken” på denna punkt redan slutgiltigt drivit marxismen ur dess ställningar, alltid ansett sig vara särskilt starka. Och våra socialistrevolutionärer trasar så att säga sönder marxismen: ”dogmatiska fördomar ... föråldrade, av livet sedan länge krossade dogmer ... den revolutionära intelligentsian har blundat för landsbygden, revolutionärt arbete bland bönderna har förbjudits av ortodoxin” och mycket mer i samma stil. Det är idag en modesak att gräla på ortodoxin. Men till vilken underart av grälmakare skall man då hänföra dem, som *inte hann* att ens antyda ett eget agrarprogram *innan* rörelsen bland bönderna *började*? När Iskra redan i nr 3 tecknade konturerna till sitt agrarprogram, så kunde Vestnik Russkoj Revoljutsii bara muttra, att ”med ett sådant sätt att ställa frågan suddas ytterligare en av våra meningsskiljaktigheter ut i betydande grad” samtidigt som redaktionen för Vestnik Russkoj Revoljutsii råkade ut för det lilla missödet att den absolut inte förstod just Iskras sätt att ställa frågan (”klasskampens införande på landsbygden”). Nu åberopar sig Revoljusionnaja Rossija efteråt på broschyren Nästa fråga, fastän inte heller den innehåller något program utan bara är en panegyrik över så ”berömda” opportunisterna som Hertz.

Och nu framträder samma personer, som före rörelsens början var överens både med Iskra och med Hertz, dagen efter bondeupproret med ett manifest ”från bondeförbundet [!] i socialistrevolutionärernas parti”, varvid man i detta manifest inte kan hitta en enda bokstav, som verkligen kommer från bönderna, utan endast en ordagrann upprepning av det som man hundratals gånger har läst hos narodnikerna, liberalerna och ”kritikerna”. Det sägs, att djärvhet kan försätta berg. Det stämmer, herrarna socialistrevolutionärer, men det är inte om sådan djärvhet som er tjockt påbredda reklam vittnar.

Vi har sett, att socialistrevolutionärernas största ”merit” är frihet från teori och att deras största konst är förmågan att tala utan att säga någonting. Men för att framlägga ett program måste man i alla fall säga någonting. Man måste t ex kasta överbord ”dogmerna hos de ryska socialdemokraterna från slutet av 80-talet och början av 90-talet om att det inte finns någon annan revolutionär kraft än stadsproletariatet”. Vilket bekvämt litet ord ”dogmer” är! Man behöver bara lätt förvanska motståndarens teori, skylta över denna förvanskning med skräckbilden ”dogmer” – och saken är klar!

Hela den moderna socialismen, alltifrån Kommunistiska manifestet, grundar sig på den obestridliga sanningen, att proletariatet är den enda *verkligt* revolutionära klassen i det

kapitalistiska samhället. De övriga klasserna kan vara och blir revolutionära endast delvis och endast under vissa betingelser. Man frågar sig vad man skall tro om personer, som har "förvandlat" denna sanning till en dogm för de ryska socialdemokraterna under en viss epok och försöker intala den naive läsaren, att denna dogm var "helt baserad på tron att den öppna politiska kampen tillhörde en avlägsen framtid".

Mot Marx' lära om den enda verkligt revolutionära klassen i det moderna samhället för socialistrevolutionärerna fram treenigheten "intelligentsian, proletariatet och bönderna" och avslöjar därmed en hopplös begreppsförvirring. Om man ställer intelligentsian i motsättning till proletariatet och bönderna, så betyder det att man uppfattar intelligentsian som ett visst socialt skikt, som en grupp personer, vilka intar samma bestämda sociala ställning som lönarbetarna och bönderna gör. Men som ett sådant skikt är den ryska intelligentsian just en borgerlig och småborgerlig intelligentsia. Beträffande detta skikt har hr Struve fullständigt rätt, då han kallar sin tidning ett organ för den ryska intelligentsian. Men om man talar om de intellektuella, som *ännu inte intagit* en bestämd social position eller av livet *redan slagits ut* från sin normala ställning och håller på att övergå till proletariatets sida, så är det alldeles absurt att ställa denna intelligentsia i motsättning till proletariatet. Liksom varje annan klass i det moderna samhället frambringar proletariatet inte bara sin egen intelligentsia utan vinner även anhängare bland alla bildade människor. Socialistrevolutionärernas kampanj mot marxismens grundläggande "dogm" bevisar endast än en gång, att detta partis hela styrka representeras av en handfull ryska intellektuella, som brutit upp från det gamla men inte nått fram till det nya.

Socialistrevolutionärernas syn på bönderna är ännu mer förvirrad. För att bara ta frågeställningen: "Vilka samhällsklasser går överhuvudtaget [!] alltid [!] in för den rådande [enbart den autokratiska? eller överhuvudtaget den borgerliga?] ordningen, försvarar den och är otillgängliga för revolutionarisering?" Egentligen kan denna fråga bara besvaras med en motfråga: vilka element bland intelligentsian går överhuvudtaget alltid in för det rådande tankevirrvarret, försvarar det och är otillgängliga för en bestämd socialistisk världsåskådning? Men socialistrevolutionärerna vill ge ett allvarligt svar på en fråga utan allvar. Till "dessa" klasser hänför de för det första bourgeoisin, ty dess "intressen är tillgodosedda". Denna gamla fördom att den ryska bourgeoisins intressen redan är så till den grad tillgodosedda, att vi varken har eller kan ha borgerlig demokrati i vårt land (jfr Vestnik Russkoj Revoljutsii, nr 2, s 132f) är nu ekonomisternas och socialistrevolutionärernas gemensamma egendom. Än en gång: vill inte hr Struve lära dem lite sunt förnuft?

För det andra hänför socialistrevolutionärerna till dessa klasser "de småborgerliga skikten", "vilkas intressen är individualistiska, inte klassmässigt bestämda och inte låter sig formuleras i ett reformatoriskt eller revolutionärt social-politiskt program". Var de tar detta ifrån, vete allah allena. Var och en vet, att småbourgeoisin inte alls överhuvudtaget och alltid försvarar den rådande ordningen utan i stället inte sällan tar revolutionär ställning även mot bourgeoisin (nämligen när den ansluter sig till proletariatet) och mycket ofta mot absolutismen och att den nästan alltid formulerar sociala reformprogram. Vår författare har helt enkelt sladdrat "så högljutt som möjligt" mot småbourgeoisin enligt den "levnadsregel", som Turgenev i en av sina "Prosadikter" lagt i munnen på en "gammal räv": skrik så högt som möjligt mot de laster du själv känner dig behäftad med. Just *emedan* socialistrevolutionärerna känner att den enda sociala basen för deras position mellan två stolar i bästa fall endast kan vara några småborgerliga skikt av intelligentsian, så skriver de *därför* om småbourgeoisin som om denna term inte betydde en social kategori utan helt sonika en polemisk ordvändning. De vill också undvika den känsliga punkten, att de inte begriper att de moderna bönderna som helhet tillhör "de småborgerliga skikten". Vill ni inte försöka att ge oss ett svar på den punkten, herrar socialistrevolutionärer? Vill ni inte säga oss varför ni, samtidigt som ni upprepar lösryckta satser ur den ryska marxismens teori (t ex om att det har progressiv betydelse att bönderna lämnar jord-

bruket och vagabonderar), blundar för att samma marxism har bevisat den småborgerliga strukturen i den ryska bondehushållningen? Vill ni inte klarlägga för oss hur det skulle vara möjligt att ”ägare och hälftenägare” i det moderna samhället inte tillhör de småborgerliga skikten?

Nej, hoppas inte på det! Socialistrevolutionärerna kommer inte att svara, inte att säga och klarlägga någonting i sak, ty de har (återigen som ekonomisterna) noga lärt sig taktiken att påstå att teorin inte är någonting som angår dem. Revoljutionsnaja Rossija hänvisar till Vestnik Russkoj Revoljutsii – det är deras jobb, säger de (jfr nr.4, svar till Zarja), medan Vestnik Russkoj Revoljutsii berättar för läsaren om den opportunistiska kritikens bedrifter och hotar, hotar och hotar att utöva ännu skarpare kritik. Det räcker knappast, mina herrar!

Socialistrevolutionärerna har hållit sig rena från de moderna socialistiska lärorens fördärvbringande inflytande. De har helt behållit vulgärsocialismens goda gamla metoder. Vi har att göra med ett nytt historiskt faktum, en ny rörelse bland ett visst skikt av folket. De undersöker inte detta skikts läge, ställer inte som sitt mål att förklara dess rörelse genom detta skikts karaktär och genom dess förhållande till hela samhällets expanderande ekonomiska system. För dem är allt detta en tom dogm, en föråldrad ortodoxi. De gör saker och ting enklare: vad talar representanterna för det skikt som reser sig själva om? Om jord, om tilldelning och omfördelning av jorden. Nå, vad är det mer ni vill? Här har ni ett ”halvsocialistiskt program”, en ”helt riktig princip”, en ”ljus idé”, ett ”ideal som redan lever i embryoform i bondens huvud” osv. Allt man behöver göra är bara att ”rena och utforma detta ideal”, att skala fram ”socialismens rena idé”. Ni tror det inte, käre läsare? Ni tycker det är otroligt, att dessa gamla narodistiska skröp åter dras fram i dagsljuset av personer, som så glatt upprepar vad de fått från den senaste boken de läst? Men det är i alla fall ett faktum och alla smakprov vi citerat har hämtats från ”bondeförbundets” deklARATION i nr 8 av Revoljutionsnaja Rossija.

Socialistrevolutionärerna anklagar Iskra för att ha stämt upp dödsringningen för tidigt genom att beteckna bonderörelsen som den sista bonderevolten: bönderna kan, undervisar man oss, delta också i proletariats socialistiska rörelse. Denna anklagelse visar påtagligt hela tankeordan hos socialistrevolutionärerna. De har inte ens fattat, att den demokratiska rörelsen mot livegenskapens rester är en sak men att den socialistiska rörelsen mot bourgeoisin är en annan. Eftersom de inte begripit bonderörelsens väsen, har de inte heller kunnat begripa, att orden i Iskra, som gjort dem så förskräckta, endast gäller den förstnämnda rörelsen. Iskra har i sitt program inte bara sagt, att småproducenterna (bl a bönderna), som håller på att ruineras, kan och måste delta i proletariats socialistiska rörelse, utan har också klart definierat förutsättningarna för detta deltagande. Men den moderna bonderörelsen är inte alls en socialistisk rörelse, riktad mot bourgeoisin och kapitalismen. I stället förenar den böndernas borgerliga och proletära element, vilka verkligen är eniga i kampen mot livegenskapens rester. Den moderna bonderörelsen leder – och kommer att leda – till att det upprättas inte en socialistisk och inte heller en halvsocialistisk ordning på landsbygden, utan en borgerlig, genom att avlägsna de feodala fjättrarna från de borgerliga grundvalar som redan har uppstått på vår landsbygd.

För övrigt är detta en bok med sju insegel för socialistrevolutionärerna. De försäkrar rentav Iskra på fullt allvar, att friläggningen av vägen för kapitalismens utveckling är en tom dogm, eftersom ”reformerna” (på 60-talet) ”just skapade fritt [!] och fullständigt [!!] svängrum för kapitalismens utveckling”. Vad allt kan inte skrivas ihop av en flink karl, som låter en flink penna springa iväg med sig och som inbillar sig att ”bondeförbundet” kan tillåta sig vad som helst: bonden kommer inte att genomskåda det! Men värde författare, var så snäll och tänk efter ett ögonblick: Har ni aldrig hört talas om att livegenskapens rester bromsar kapitalismens utveckling? Tycker ni inte att detta rentav nästan är en tautologi? Och har ni inte någonstans läst om livegenskapens rester på dagens ryska landsbygd?

Iskra säger, att den förestående revolutionen blir en borgerlig revolution. Socialistrevolutionärerna invänder: den blir ”först och främst en politisk revolution och i viss mån en demokratisk revolution”. Vill inte upphovsmännen till denna älskliga invändning söka klargöra för oss om det någonsin i historien förekommit en borgerlig revolution och om överhuvudtaget en borgerlig revolution är tänkbar som inte skulle vara ”i viss mån demokratisk”? Ja, inte heller socialistrevolutionärernas eget program (likställt nyttjande av jorden, som övergått i samhällets ägo) går ännu utöver ramen för ett borgerligt program, eftersom upprätthållande av varuproduktionen och tillåtande av privat hushållning, även om den sker på gemensam jord, inte alls avskaffar de kapitalistiska förhållandena inom jordbruket.

Ju lättsinnigare socialistrevolutionärernas inställning till den moderna socialismens elementära sanningar är, desto lättare sammanställer de ”de mest elementära deduktioner” och är rentav stolta över att deras ”program inskränker sig” till sådana. Låt oss i tur och ordning granska deras tre deduktioner, som förmodligen under lång tid kommer att förbli ett minnesmärke över tankeskärpan och djupet i socialistrevolutionärernas socialistiska åsikter.

Deduktion nr 1: ”En stor del av Rysslands territorium tillhör redan nu staten, vad som behövs är att hela territoriet skall tillhöra folket.” ”Redan nu” står oss de rörande hänvisningarna till det statliga jordinnehavet i Ryssland i skrifter av polisnarodniker (à la Sazonov o a) och av olika katederreformatorer upp i halsen. ”Vad som behövs” är att personer som kallar sig socialister och därtill revolutionärer skall haka fast i svansen på dessa herrar. ”Vad som behövs” är att socialisterna skall betona ”statens” fiktiva allmakt (och rentav glömma att en stor del av statens jord är koncentrerad till obebodda utkantsområden i landet) men inte klassmotsättningen mellan de halvt livegna bönderna och den privilegierade handfull stora jordägare, vilka äger det mesta av den bäst kultiverade jorden och med vilka ”staten” alltid upprätthållit de bästa förbindelser. Våra socialistrevolutionärer, som inbillar sig att de deducerar socialismens rena idé, smutsar i själva verket ned denna idé genom sin okritiska inställning till den gamla narodismen.

Deduktion nr 2: ”Redan nu övergår jorden från kapitalet till arbetet, vad som behövs är att denna process skall slutföras av staten.” Ju längre man kommer in i skogen, desto fler blir träden. Låt oss ta ytterligare ett steg i riktning mot polisnarodismen, låt oss uppmana (klass-!) ”staten” att utvidga böndernas jordinnehav överhuvudtaget. Detta är anmärkningsvärt socialistiskt och förvånansvärt revolutionärt. Men vad kan man vänta sig av folk, som kallar böndernas inköp och arrendering av jord för övergång från ”kapitalet till arbetet” och inte övergång av jord från de feodala godsägarna till bourgeoisin på landsbygden. Låt oss erinra dessa personer åtminstone om uppgifterna om den faktiska fördelningen av den jord ”som övergår till arbetet”: mellan sex och nio tiondelar av all den bondejord som inköps och mellan fem och åtta tiondelar av den jord som arrenderas koncentreras till *en femtedel av bondgårdarna*, dvs till en liten minoritet av välbärgade. Av detta kan man bedöma om det ligger mycket sanning i socialistrevolutionärernas ord, då de påstår att ”vi räknar inte alls” med de välbärgade bönderna utan endast med de ”rent arbetande skikten”.

Deduktion nr 3: ”Bönderna har redan jord och använder den i de flesta fall i likställd fördelning, vad som behövs är att denna användning genom arbete skall slutföras ... och kulminera i kollektiv jordbruksproduktion genom utveckling av all slags kooperativ.” Skrapa på en socialistrevolutionär, och ni hittar hr V V! Så snart det blir fråga om konkreta saker, kryper narodismens alla gamla fördomar, som bevarat sig välbehållna bakom undanglidande fraser, genast fram i dagsljuset. Statens jordinnehav – statens slutförande av jordens övergång till bönderna – byalag – Kooperation – kollektivism: i detta storslagna schema av hrr Sazonov, Juzov, N-on, socialistrevolutionärerna, Horstetter, Totomians m fl, m fl saknas bara en småsak. Där finns varken den expanderande kapitalismen eller klasskampen. Men hur skulle folk, vilkas hela ideologiska bagage består av narodismens lumpor och modekritikens eleganta lappar, kunna

få in denna småsak i sina huvuden? Har inte hr Bulgakov *själv* sagt, att det inte finns någon plats för klasskamp på landsbygden? Kommer det inte att tillfredsställa såväl liberalerna som ”kritikerna” och överhuvudtaget alla, som anser att socialismen inte är något annat än en traditionell skylt, ifall klasskampen ersätts av ”alla slags kooperativ”? Och kan man inte försöka söva naiva människor med en försäkran om att ”vi naturligtvis står främmande för all slags idealisering av byalaget”, även om denna försäkran åtföljs av ett kolossalt ordsvall om ”mir*-böndernas kolossala organisation”, om att ”i vissa avseenden ingen enda klass i Ryssland så till den grad drivs till rent [!] politisk kamp som just bönderna”, att böndernas självbestämmande (!) har långt större omfattning och kompetens än zemstvonas, att denna kombination mellan en ”vid [ända till bygränsen räckande?] självständighet” och frånvaro av de ”mest elementära rättigheter” ”tycks avsiktligt ha uppfunnits för att ... väcka och öva [!] politiska instinkter och vanor vid samhällelig kamp”. Tycker man inte om det, så behöver man inte höra på, men ...

”Man måste vara blind för att inte se hur mycket lättare det är att från traditionerna i byalagets förvaltning av jorden gå över till idén om jordens socialisering.” Är det inte tvärtom, mina herrar? Är inte de hopplöst blinda och döva, som ännu inte vet, att det just är den medeltida slutenheten hos det halvfeodala byalaget, vilket splittrar upp bönderna i mycket små förbund och binder landsbygdsproletariatet till händer och fötter, som upprätthåller traditionerna av stagnation, förtryck och barbari? Vederlägger ni inte er själva, mär ni erkänner nyttan av det vagabonderande arbete, som redan till tre fjärdedelar ödelagt byalagstraditionernas lovprisade utjämnande verkan och reducerat dessa traditioner till enbart bråk från polisens sida?

Socialistrevolutionärernas minimiprogram, som är baserat på ovan analyserade teori, är ett sannskyldigt kuriosum. Detta ”program” omfattar två punkter: 1) ”socialisering av jorden, dvs dess övergång i hela samhällets ägo och till de arbetandes nyttjande”; 2) ”utveckling bland bönderna av alla slags typer av samhälleliga sammanslutningar och ekonomiska kooperativ [för ”rent” politisk kamp?] för böndernas successiva frigörelse från penningkapitalets makt [och underkastelse under industrikapitalet?] och för att förbereda en kollektiv jordbruksproduktion i framtiden”. Liksom solen speglas i en liten vattendroppe, återspeglas den moderna ”socialrevolutionarismens” hela anda i dessa två punkter. I teorin – revolutionärt frasmakeri i stället för ett genomtänkt och helgjutet system av åsikter, i praktiken – ett hjälplöst gripande efter ett eller annat litet modehjälpmedel i stället för deltagande i klasskampen – det är allt de har att komma med. Det måste medges att det fordrats ett sällsynt civilkurage för att i ett *miniprogram* placera socialisering av jorden och Kooperation *bredvid* varandra. Deras minimiprogram: å ena sidan Babeuf, å den andra hr Levitskij. Det är oefterhärmligt.

Om det vore möjligt att ta detta program på allvar, så skulle vi vara tvungna att säga att socialistrevolutionärerna genom att bedra sig själva med svulstiga ord också bedrar bönderna. Det är bedrägeri att påstå, att ”alla slags kooperativ” spelar en revolutionär roll i det moderna samhället och bereder väg för kollektivism men inte för stärkande av landsbygdsbourgeoisin. Det är bedrägeri att påstå, att socialisering av jorden kan ställas i utsikt för ”bönderna” såsom ”minimum”, såsom något lika näraliggande som Kooperation. Varje socialist skulle kunna klargöra för våra socialistrevolutionärer, att upphävande av privatäganderätten till jord idag endast kan bli den omedelbara upptakten till upphävande av privatäganderätten överhuvudtaget, att enbart ett överlämnande av jorden till ”de arbetandes nyttjande” ännu inte skulle tillfredsställa proletariatet, ty miljoner och tiotals miljoner ruinerade bönder är inte i stånd att sköta jorden, även om de hade jord. Men om dessa ruinerade miljoner försågs med redskap, boskap osv skulle det redan innebära en socialisering av alla produktionsmedel och kräva proletariatets socialistiska revolution men inte en bonderörelse mot livegenskapens rester. Socia-

* Mir – den gamla ryska bygemenskapen – *Red*

listrevolutionärerna blandar ihop socialisering av jorden och borgerlig nationalisering av jorden. För att tala abstrakt är den sistnämnda tänkbar också på kapitalismens basis, utan att lönarbetet avskaffas. Men just socialistrevolutionärernas eget exempel bekräftar åskådligt den sanningen, att man fördunklar principen om klasskampen, som är den enda revolutionära, och gjuter vatten på allsköns byråkratiska kvarnar, om man kräver att jorden skall nationaliseras i en polisstat.

Men inte nog med det. Socialistrevolutionärerna sänker sig till en direkt reaktionär inställning, då de förkastar vårt programförslags krav om ”upphävande av alla lagar, som hindrar bönderna att förfoga över sin jord”. För den narodistiska fördomen om ”byalagsgrundvalen” och ”utjämningsprincipen” förvägrar de bönderna en sådan ”mycket elementär medborgerlig rättighet” som rätten att förfoga över sin jord, de blundar välvilligt för det verkliga byalagets ståndspräglade slutenhet, de blir försvarare av polisförbudet, som införts och upprätthålls av – zemstvochefernas ”stat”. Vi tror inte att vare sig hr Levitskij eller hr Pobedonostsev blir så värst skrämde av kravet på jordens socialisering för likställt nyttjande av den, då ju detta krav ställs som ett minimum och det därjämte även figurerar kooperativ och försvar av polis-systemet att hålla bonden fjättrad vid den skiftesjord, som tryggas honom av staten.

Må socialistrevolutionärernas agrarprogram tjäna som en läxa och varning för alla socialister, som ett åskådligt exempel på vad resultatet blir av idé- och principlöshet, som vissa lätt-sinniga personer kallar dogmfrihet. Så snart det rörde sig om konkreta ting, uppvisade socialistrevolutionärerna inte en enda av de tre förutsättningar, som är erforderliga för att ställa upp ett konsekvent socialistiskt program: en klar idé om slutmålet, en riktig insikt om den väg som leder till detta mål och en exakt uppfattning om det verkliga saken i det givna ögonblicket och om de närmaste uppgifterna i detta ögonblick. De har bara fördunklat socialismens slutmål genom att blanda ihop socialisering av jorden med borgerlig nationalisering av den och genom att förväxla den primitiva bondeiden om likställt nyttjande av jorden i liten skala med den moderna socialismens lära om alla produktionsmedels övergång i samhällets ägo och om organiserandet av socialistisk produktion. Deras uppfattning om den väg, som leder till socialismen, karakteriseras på ett oförliknligt sätt av att de sätter utveckling av kooperativ i klasskampens ställe. Vid sin bedömning av det givna momentet i Rysslands agrara evolution har de glömt en småsak: livegenskapens rester, som vilar så tungt över vår landsbygd. Den berömda treenighet som uttrycker deras teoretiska åsikter – intelligentsian, proletariatet och bönderna – har kompletterats med deras lika berömda ”programmatiska” treenighet: socialisering av jorden – kooperativ – fjättrande vid skiftesjorden.

Med detta må man jämföra Iskras program, som anvisar hela det kämpande proletariatet ett enda slutmål, inte reducerar det till ett ”minimum” och inte degraderar det för att åstadkomma en anpassning till idéerna hos vissa utvecklade skikt av proletariatet eller hos småproducenterna. Vägen för att uppnå detta mål är densamma i stad och på land – proletariatets klasskamp mot bourgeoisin. Men förutom denna klasskamp förs alltjämt också en annan kamp på vår landsbygd: alla bönders kamp mot livegenskapens rester. Och i denna kamp utlovar proletariatets parti sitt stöd åt *alla* bönder, söker anvisa ett verkligt mål för deras revolutionära energi och inrikta deras uppror mot deras verkliga fiende, eftersom det anser det ohederligt och ovärdigt att behandla bonden som om han vore omyndig och att hemlighålla för honom att han för närvarande och omedelbart endast kan uppnå att alla spår och rester av livegenskapen helt avskaffas och endast att vägen friläggs för hela proletariatets bredare och svårare kamp mot hela det borgerliga samhället.

Iskra nr 23, den 1 augusti, och nr 24, den 1 september 1902

V I Lenin, *Samlade skrifter* b 6, s 377-398